

OLTENII ÎN BANAT

Dr. GH. GÎRDU

Migrația populației între Oltenia și Banat sau invers a fost cunoscută multă vreme și mai ales în timpul războaielor daco-romane și apoi în perioada cnezatelor lui Ioan și Farcaș în Terra Zwerino (Banatul și Oltenia). După înfrângerea armatei la Mohacs 1526, Banatul ajunge sub stăpânirea turcească până la pacea de la Passarovitz din 1718, timp în care noii stăpâni, austriecii, aduc 13 000 de olteni pentru întărirea cetății Timișoara.

În secolul 17 și începutul secolului al 18-lea mulți locuitori din Oltenia, pentru a scăpa de traiul mizer și asuprirea din țară, mai ales cea din timpul fanarioților, s-au așezat la frații lor, românii din Banat. Aci au găsit condiții de muncă la minele și domeniile camerale (cărbunari și cărăuși). Cei stabiliți în special în regiunea montană a județului Caraș au fost numiți de către băștinași „bufani”, „bufeni” sau „țerani”, fiindcă veneau cu tot avutul lor în spinare. La rîndul lor aceștia numeau pe autohtoni „frătuși”.

Este cunoscut faptul că austriecii au fost susținuți în luptele contra turcilor de unii boieri olteni printre care căpitanul Fota Bălăcescu din Șomănești, care a luptat la asediul Vienei în 1683, iar milițiile oltenești de sub conducerea serdarului Barbu Brăiloiu, Constantin Obedeanu, boieri olteni, proprietari în Gorj, au înfrînt la Bengești și Tg.-Jiu în 1716 „ceiele de slujitori străine”, trimise de Nicolae Mavrocordat asupra lor. Fiind alături de austrieci, Vintilă, Matei și Radu Sănătescu din Sănătești, județul Gorj, au fost ridicați la rangul de boieri de clasa a II-a, de către împăratul Carol al VI-lea.

Îndată după încheierea păcii de la Passarovitz, cițiva dintre boierii refugiați în părțile Transilvaniei, au refuzat a se mai întoarce în Muntenia sau Oltenia și cu ajutorul generalului Tige au trimis o listă generalului Stainville, declarînd că doresc să rămîină credincioși Austriei¹.

Mulți dintre aceștia au îndeplinit în timpul ocupației Olteniei de către austrieci funcții în administrația numită de

Curtea de la Viena. Astfel consilierii împărătești și primii sfătuitori ai banului Olteniei, G. Cantacuzino, au fost boierii olteni: Grigore Vlasto, monahul Dumitrașcu Brăiloiu, Stoica Bengescu și Constantin Strimbeanul.

Cunoaștem că în 1736, a fugit și s-a așezat în Vârșeț în Banat, Vasile diaconul Loga, venit din România de la Mănăstirea Tismana cu 50 de familii. El a deschis o școală în comuna Scrediștea Mare, în Vârșeț sau Scrediștea Mică. Din această școală au crescut câțiva meșteri iscusiți și oameni luminați care au alimentat mănăstirile și școlile românești din Banat, cu zugrăvi, călugări și dascăli. Pe diaconul Loga îl găsim că a zugrăvit biserica din Clopodia cu fiul său George la 1762 și cu Ioan Popovici. Nepotul acestui preot, Constantin Diaconovici Loga, a fost cel mai mare dascăl al Banatului.

În anul 1740, după ce Austria a fost constrinsă să retragă trupele din Oltenia, prin pacea de la Belgrad din 1739, ca urmare a războiului austro-turc (1736—1739), au mai sosit în Banat, olteni din Gorj și Mehedinți, care s-au așezat în locurile muntoase întemeind comunele Oravița, Moldova Nouă, Cărbunar, Bocșa Montană, Recița Montană. Cei mai mulți oameni emigranți după 1740, erau boieri care, îngroziți, au fugit din cauza turcilor ce i-au exploatat, jefuit și dezbrăcat de toată averea lor, datorită faptului că pe timpul ocupațiunii austriece a Olteniei, s-au bucurat de unele binefaceri și recompense pentru serviciile pe care le-au adus ca „vechi și credincioase slugi ale Casei de Austria”. După plecarea austrieșilor, unii dintre acești boieri trec mai târziu în Banat, căutând sprijin și adăpost „la izvoarele necesare în îndurare și bunăvoință a Casei Imperiale din Viena”, alții rămași în Oltenia doresc din suflet reîntoarcerea Austriei, iar alții au intrat în legătură cu rușii dușmanii turcilor asupritori. Dintre boierii olteni care au fost siliți să-și părăsească moșiile împreună cu familiile lor și s-au stabilit în Banat, au fost Barbu Brăiloiu și George Brădiceanu. Despre George Brădiceanu, știm că era din Brădiceni, iar Barbu Brăiloiu se pare că locuia la Vădeni. În petiția lor scrisă în latinește adresată în 1749 către Maria Terezia, solicită „o slujboliță”, cu care să-și procure hrana cotidiană. Împărăteasa le-a aprobat să li se acorde din nou funcția de „Plăeși” și „Scăunași”, pe care au mai avut-o în Valahia². Lui George Brădiceanu îi revine meritul

că a dus în Banat entuziasmul și flacăra românească, transmisă urmașilor săi care au luptat acolo pentru existența neamului românesc. Fiul său, Ion, din comuna Boldur, trece la Lugoj unde crește urmașul Vasile, tatăl lui Coriolan Brădiceanu marele luptător pentru cauza românilor din Banat și Transilvania. Fiii acestuia sînt Caius fost diplomat român și Tiberiu Brădiceanu, distinsul folclorist și compozitor.

În dezvoltarea creației spirituale, culturale și artistice în Banat, o contribuție însemnată au adus-o învățătorii și preoții olteni veniți după anul 1740. Faptul că ei au emigrat după această dată se observă din datele biografice și din activitatea desfășurată prin anii 1745, 1747 sau 1754. Unele date sînt cunoscute din însemnările protosingelului Arsenie Radivoievici de la Carloveț, făcute în 1758 cu ocazia vizitei canonice efectuate în 70 de parohii din cîte avea eparhia⁴. În notările sale arată comuncle vizitate făcînd totodată biografia fiecărui slujitor, din care rezultă locul de origine al acestora, localitatea unde a învățat carte, dacă au bibliotecă, Suma pe care o dă ca sindocie și taxa pentru școală. Se mai desprinde că ei au fost pregătiți în centre de învățatură bine organizate ca cel de la Tismana cu arhimandritul Ioan, cel de la Craiova, Rîmnic, Hurez sau de la Brădiceni cu magistratul Preda. De asemenea, rezultă că au fost repartizați în comune cu populație românească ca Vința, Cenad, Gelu sau Comloșul Mare și au numele sîrbizat. Pornită pentru deznaționalizare ierarhia privilegiată carlovițiană pretindea candidaților la proșie sîrbizarea numelui, prin adăogarea terminației „ici”, și „vici” inclusiv pentru candidații veniți din Țara Românească. Numele de Sindicul, Stoica, Barbu din comunele oltene Brădiceni, Peștișani, Craiova, au devenit după instalarea în satele românești din Banat în Sindiculomzovici, Stoicovici, Barbulovici. De asemenea, pentru a se arăta originea acestor preoți se menționează că sînt veniți din Caravlașca, adică din România Neagră, fiind dedus din cuvîntul „Cara” ce înseamnă pe turcește „negru”, iar cuvîntul „Vlașca” este numirea slavonească dată Țării Românești.

Tot din categoria celor care au contribuit la păstrarea ființei naționale românești în Banat fac parte dascălii și preoții care știau să scrie românește și sîrbește, despre a căror activitate și origine s-au găsit însemnări pe cărți, pe

inventare sau inscripții de la monumentele descoperite cu ocazia întocmirii unor monografii de sate. Astfel este cazul însemnărilor din unele inventare și inscripții din comuna Șemlacul Mic, de prin anii 1730 și 1755, despre Giurgico Lazarovici, despre Ion Popovici născut la Brădiceni din Gorj, despre Dionisie Petrovici născut în Valahia din Vlahia și despre Anania Ioanovici născut la Cîrpa. De asemenea, numele oltenești ca Andrei și Petre Peștișan, Alexa și Atanasie Popovici sau Marian sînt menționate de prin anul 1767 în unele matricole aflate la Lugojul din Banat.

În Banat nevoia cărților de școală și de cult era mare cu toate că se mai aduceau cărți din Țara Românească, în special de la Rîmnic. Din acest motiv pentru acoperirea cerințelor, preoții și dascălii recurgeau la vechiul sistem al copiștilor. Primii copiști ce apar în Banat provin din Moldova, Transilvania și Oltenia, dar începînd cu a doua jumătate a secolului XVIII în unele matricole aflate la Lugojul din Banat, unii de origine olteană. Activitatea copiștilor era îndreptată spre cărți cu caracter bisericesc și lucrări servind învățămîntul teologic. În Oravița și-n satele din jur se înfiripează o întreagă școală de copiști⁵.

Cele mai interesante lucrări copiate sînt ale unor dascăli originari din Stolojani Gorjului. Cea mai veche lucrare cunoscută este o colecție cu conținut variat — Miscelaneu teologic — în limba slavă scris în 1758 de „dască(lul) Ion din Oravița, Popov(ici), feciorul pop(i) Vasile din Stoloj(ani) Jan Popov(ici), 1758 fev(ruarie) 19 dn(i)”. Cartea cu texte variate a avut o lungă circulație fiind supusă uzurii. Din însemnări marginale rezultă că a fost folosită și în satul Răchitova de lângă Oravița. Unul din posesorii mai recentii notează ca suvenir de la „Constantin Sima învățătaoriu. Scris la 14 septembrie 1906 cînd a nins iarna”.

Este adevărat că dascălul Ion a fost fiul popii Vasile din Stolojani de pe Jaleș din județul Gorj pentru că pe un triod tipărit la 1731, aflat la parohia Stolojani, există o însemnare de mîna. „Acest sfînt și dumnezeiesc Triod ce l-au dăruit pop(a) Vasile ot Stoloja(ani) bisericii lui ce au făcut el... și l-am legat eu Filip Daniil ot Stoloj(ani) sin popii Vasile și osteneala de la sine”. Popa Vasile și fiul său din Stolojani nu poartă numele de Popovici. Dascălul Ion a devenit Popovici pentru autoritatea eclesiastică de la Vîrșeș. Cu toate acestea și în Stolojani Gorjului există familii cu numele de Popovici⁶.

Un alt dascăl Popovici Radu Stolojan originar tot din Stolojanii de pe Jaleș cu siguranță înrudit cu Ion, a copiat tot la Oravița la 1764 o carte de rugăciuni. Copistul face mențiunea că „a scris dascălul Radu Popovici Stolojanul fiindu în Oravița Jul(i)e 8, anul 1764, nepotul eg(u)menu(lui) tismeneanului, fiindu dascăl în Oravița 1765 (ianuarie 15). Și mîna care au înscris în pămîntu va putrezi, iară aceste rugăciuni de mulți cărturari se voru ceti”.

Dascălul Radu ține să menționeze că este nepotul egumenului de la Mănăstirea Tismana unde a învățat desigur îndeletnicirea de copist și a emigrat ca și dascălul Ion, gata format, la Oravița, care era o așezare de copişti (bufani)⁷.

La zece ani al treilea Popovici Marco Romanescul dascălul, învățător în satul Brebul, fiul preotului Alexei din județul Gorju de sus, copiază la 1773 „Legenda Duminicii”. În cuprins sînt presărate pasașii lungi cu mențiuni proprii cu privire la munca lui cerîndu-și scuze pentru eventualele greșeli ce se vor afla. La finalul cărții menționează că această carte „iaste a sf(i)ntîii sale părintelui Mihai din Călnicu și iaste sf(i)nta Epistolie și cele 12 vineri mari și altele. Și s-au scris în zilele înalților împărați Iosifu și maică-sa Maria Tharaziia (sic), în anulu ce-au răpostau Ioan arh(i) episcopul Carlovețului și a toată U(n) grovlahiia, Țării Banatului și a altoru eparhii ecsarhu. Și s-au scrisu de cele mai micu și mai plecatu întru toate alu tuturora care mai j(os) mă voi iscăli, fiind dascălu sau învățător(i) de copii în sat(ul) Frebului în proțășului Pogoniciului fecioru alu preotului, erei Alexie de la sudu Gorjiu de Sus, de pe apa Jiului românesc. Și s-au scris de Marco Romanesculu dascălul Popovici”.

Rezultă că Marcu profesa îndeletnicirea de copist din moment ce cartea a fost făcută la comanda preotului din Călnic comună apropiată de Brebu. Fără îndoială că este tot din Stolojani ca și Ion și Radu. Pentru a-și sublinia originea vedem că intercala între numele de botez și Popovici, demonstrativul „Romanescul”⁸.

Cei trei copişti Ion, Radu și Marcu originari din Stolojani de munte cum reiese chiar din însemnările lor, adică din județul Gorj de sus, erau versați în asemenea lucrări. Îndeletnicire moștenită prin tradiție din școala învățată în Gorj la Tismana sau poate chiar la Stolojani.

Pe lângă cărțile lăsate de copiii de origine bufani, Ion, Radu și Marcu în Oravița și Brebu, desigur și multe altele necunoscute încă, au mai fost și alte localități unde au fost asemenea preocupări în special în satul Maidan din apropierea Oraviței.

Maria Tereza fiind convinsă că mulțimea brațelor muncitoare și averea orașelor sînt garanția propășirii Austriei, a dispus să se deschidă din nou porțile Timișoarei invaziunii străinilor.

La anul 1766, se înființează la Viena o comisie de colonizare fiind aduși din Banat peste români: cehi, sloveni, italieni, francezi, englezi, unguri, germani. În urma acestei acțiuni au început să sosească în Banat mai multe familii venite îndeosebi din Oltenia și Moldova, repartizîndu-li-se locuințe în districtele Lugoj, Oravița, Caransebeș și Mehadia. Vestea despre emigrarea muntenilor în număr mare a consternat cercurile conducătoare de la Viena și au dat un ordin în 1767 ca românii din Muntenia și Moldova să nu mai treacă în Banat. Mai mult s-a ordonat ambasadorului din Constantinopol al Austriei să stăruie pe lângă „Poartă” să se dea iertare și să fie rechemăți „toți acei munteni și moldoveni, cari, din cauza domniei apăsătoare a gospodarilor Mavrocordat și Ștefan Racoviță au fost siliți a se expatria”. Cu toate încercările pentru reîntoarcere, românii au rămas alături de frații lor în regiunile muntoase din districtele: Oravița, Lugoj, Caransebeș și Mehadia”.

Despre oltenii din această perioadă așezați în Banat avem informații dintr-o conscripție latinească din 1767 a preoșimii din eparhia de Timișoara și Caransebeș de sub jurisdicția mitropoliei Carloveșului¹⁰.

Este interesant că din Stolojani de pe Jaleș Gorj satul emigranților copiiști Ion, Radu și Marcu, au mai emigrat în răstimp de 30—40 ani niște preoți probabil tot din cauza turcilor. Astfel, prin zăpădul din 4 septembrie 1783, Lazărca lui Gheorghe Mumăianu din Checea Banatului, feciorul lui Gheorghe Paicu din Stolojani județul Gorj împreună cu frațele său Iovan, au dat vărului lor Ștefan porecla Paicu, feciorul popii Părvul, de pomană moșia din Stolojani, fiindcă ei s-au așezat în Banat. Venind unele din rudele lor care au zis că moșia era de mulți bani, l-au apucat pe Ștefan la Vârșeț de a plăti 21 stînjeni cu cîte 25 florinți. Cînd au

făcut cartea au fost martori : Preotul Pavel din Vârșeț, iar zăpisiul a fost scris de dascălul Mladin. Există afirmația că acesta „e primul document cunoscut care ne vorbește de transmutări de români din aceste sate“. Afirmația nu corespunde realității deoarece din notările copiștilor de la 1758, Ion, Radu și Marcu, rezultă că strămutările din satele de pe Valea Jaleșului și în special din Stolojani sînt mult mai vechi.

De menționat că frații Lazăr și Iovan Paicu din Checea anulează la 20 iulie 1792 actul dat lui Ștefan Paicul pentru că l-au făcut pe bani, care nu i-au dat. În acest fel ei dau zăpis altui văr, diaconul Dumitrașcu din Stolojani. Actul este autentificat la sud Gorj la 8 aug. 1794 de Constantin Gean, unde au fost de față atît cumpărătorul cît și vînzătorul. Din aceste acte vedem că atît locuitorii din Stolojani Gorj mergeau în Banat cît și emigranții mai veneau prin satul lor natal.

Un alt preot tot din Stolojani, emigrat cu frații Paicu în satul Coșteiului din Banat, a fost popa Avram feciorul popii Ion Coichecki, care dă la 19 oct. 1783 aceluiași Ștefan Paicu, zăpis de vînzare a unui loc de vie din teiul Coicăiesc cu șapte florinți, răscumpărat fiind vîndut de moșul său Dumitru Zorilă lui Nica, Barbu și Amza Paicul. Ca martori în Banat au fost, popa Trăilă, Branco și dascălul Dumitru. Despre acest act se vorbește și în cercetarea făcută la 9 sept. 1785 în pricina dintre familia Paicu și diaconul Mihăilă Lăscăteu, în care Ivan Paicu cu cetașii lui a prezentat un zăpis din 1721 răscumpărat de la un popă Avram sau popa Ion feciorul lui Dumitru, ce se află în țară nemțească¹¹.

Numele emigranților olteni desigur că este foarte mare ca dovadă că ele se întîlnesc și astăzi în Banat ca : Stolojanu din Stolojani ; Arcanu din Arcani ; Pocreanu din Pocruia , Izverniceanu din Izvarna, Tismeneanu din Tismaņa. Brădiceanu din Brădiceni, Părăianu din Părău, Pădițeanu din Padeș, Peștișanu din Peștișani, Arjoca din Arjoci și altele.

Trebuie să arătăm că atît emigranții olteni din Banat așa cum am zis, denumiți bufani, cît și urmașii lor au continuat permanent lupta pentru păstrarea ființei naționale, pentru dezvoltarea economică și culturalizarea Banatului. Permanent au păstrat portul, obiceiurile și dialectul olte-

nesc. Copiștii de manuale bisericești și școlare au continuat opera lor în toate satele, culminând cu valoroasele manuale necesare învățămîntului teologic de la Vârșet cu deosebire după 1822. În rîndul acestor copiști un rol l-a avut familia Lungu devenită Popovici după trecerea lor în tagma preotească. Din familiile bufanilor au ieșit oameni neînfrigați în luptele pentru apărarea națională. Sînt cunoscute luptele țaranilor români din părțile Făgetului conduși de preoții din Coșaru și Coșteiu în revoluția de la 1848 precum și activitatea unor oameni politici pentru înfăptuirea statului național unitar român¹².

Tot bufanii și urmașii lor sînt aceia care au dat opere de valoare literară, pedagogică, plastică și altele. Astfel, din familia Brădiceanu s-au remarcat Coriolan, nepotul lui George și fiii acestuia Caius și Tiberiu. Coriolan Brădiceanu (1849—1909) a fost un cunoscut om politic și distins avocat în Lugoj, luptător al emancipării naționale cu o activitate literară bogată în special comedii și nuvele inspirate din trecutul Banatului. Fiul său Caius a fost un însemnat diplomat român la Viena, iar Tiberiu distins focalorist și compozitor.

Un doctrinar politic clarvăzător din Lugoj, a fost Aurel C. Popovici (1863—1917), înrudit cu Coriolan Brădiceanu care l-a trimis la studii. A avut o intensă activitate ziaristică, preocupîndu-se în special de problema românilor subjugăți.

Urmașii diaconului Vasile Loga de la Tismana, au adus de asemenea o contribuție valoroasă la viața politică și literară a Banatului. Așa a fost nepotul său, Constantin Diaconovici Loga (1770—1850), marele redesteptător al românilor bănățeni, care împreună cu Țichindeal și Iorgovici au format în literatură trilogia corifeilor bănățeni. În scrierile sale s-a preocupat de gramatică și ortografie, de organizarea școlilor și de dezrobirea românilor subjugăți în statele „Austriei Mari”.

Un alt urmaș al acestei familii cu o activitate prodigioasă, a fost Dr. Ccinel Diaconovici (1859—1923). L-a preocupat ziaristica și diferite lucrări de finanțe. În cadrul Astrei a reușit să redacteze valoroasa lucrare „Enciclopedia Română”.

Tot un bufan din Banat, care s-a distins în literatură a fost dr. Gheorghe Crăiniceanu din Ciclova Montană (n.

1853). medic militar. care pe lângă publicațiile din diverse reviste ca : „Familia” sau străine, a tipărit volumul „Igienă țăranului”, premiat de Academia Română.

Dintr-o familie de bufani se trage și Damaschin Bojincă (1801) din Cârlești, care împreună cu St. Neagoe și Moise Nicoară scoate „Calendarul român cu litere latine”. A scris o interesantă carte de învățături pentru creșterea tineretului român. Nepotul său de frate Axentie Bojincă, a dus o luptă neobosită pentru redeşeptarea românilor din Banat, asemenea cu a altor bărbați de valoare din acel timp cum a fost Eftimie Murgu.

Un scriitor bănățean de origine olteană sau „bufan” a fost profesorul și pedagogul Ștefan Velovan (n. 1853) din Rusca Montană, cu care s-a mândrit școala normală de învățatori din Craiova. A studiat filosofia la Viena și pedagogia la Gotha, în Germania, fiind director al Institutului Pedagogic din Caransebeș, profesor la București, Cimpulung și Craiova. A făcut parte din comitetul de acțiune pentru înființarea unor ziare românești în Timișoara la 1893 alături de Coriolan Brădiceanu și Dr. Gh. Popovici.

Păstrarea graiului, portului și obiceiurilor oltenesti de-a lungul timpului în Banat rezultă din lucrările unor pictori și din obiceiurile locuitorilor, care încă se păstrează. În picturile lui Facsico, mai ales în tabloul cu un grup de bănățeni din 1820, se reliefează costumele acestora care este originar oltenesc, ce se păstrează prin tradiție. De altfel, Banatul a păstrat totdeauna cea mai strânsă legătură cu Oltenia. Așa cum arăta un bănățean „Descendenți în orice sat de pe linia Craiova -- Bozovici — Biserica Albă și veți rămâne uimiți de constatarea, că jocurile și cîntecole populare sînt de o asemănare aproape perfectă, indiferent de vremuri și regimuri politice”¹³.

Rolul oltenilor în Banat este foarte sugestiv ilustrat de un vrednic scriitor bănățean, care zice „Bravii noștri „bufani” veniți odinioară din Oltenia spre a scoate la lumina zilei comorile imense, prețioase, ascunse în adîncurile subsolului bănățean, zilieri oropsiți de greutatea muncii istovitoare și pline de primejdii cîtropsiți de năvăliri străine și ispitiți de amăgiri ostile idealului nostru românesc, au stat în trecut și stau și azi neclintiți la obirșia și cinstea strămoșască”¹⁴.

Banatul zilelor noastre, participant valoros la opera de construire a noii civilizații, socialiste, își trage deopotrivă, seva, din valorile tradiționale și contemporane ale poporului român.

N o t e :

- ¹ **Istoria României**, vol. III, pag. 464; 490, M. Constantinescu, **Istoria Rom.**, pag. 146, 197; C. Giurescu, **Materiale pentru istoria Olteniei**, II, p. 463; E. Hurmuzachi, vol. VI p. 160, 168, 319; Damian Izverniceanu, **Banatul**, p. 28; Francesco Grisilini, **Încercare de istorie Politică și Naturală a Banatului Timișoarei**, pag. 110, 181.
- ² I.D. Suci, **Literatura Bănățeană 1582—1918**, p. VII; Tincu Velea, **Istoria politică socială a Rom.**, p. 202.
- ³ „**Analele Banatului**”, nr. 4/1930, p. 1, 8, 9; Dr. Aurel Peteanu, **Din galeria marilor dispărâți ai Banatului**, p. 5, 11.
- ⁴ Gh. Cotoșman, **Din trecutul Banatului**, Cartea III, p. 352; „**Mitropolia Olteniei**”, 5—6/1973.
- ⁵ I.D. Suci, **Monografia Mitropoliei Banat**, Timișoara, 1977, p. 131.
- ⁶ Acad. R.S.R., mss. 5350, p. 12; „**Buletin Monumente Istorice**”, XX, p. 46, **Insemnări din Gorj**.
- ⁷ Acad. R.S.R., mss. 1846, f. 20. 136 v.
- ⁸ **Academia R.S.R.**, mss. 3561 f. 76 v; Gh. Strempe, **Copiști de manuscrise**. Vol. I, p. 186, 191, 203; „**Mitropolia Banat**”, nr. 7—9/1965 p. 569.
- ⁹ „**Analele Banat**”, nr. 3/1930, p. 22. **Colonizările în Banat**.
- ¹⁰ „**Mitropolia Olteniei**”, 5—6/1973.
- ¹¹ „**Arhiv. Stat., Buc.**, mss. 1238, vol. VII, **Țara Rom.**, **Doc. partit.**, p. 236; V. Cărăbiș, **Sate de moșneni din V. Jaleșului**, p. 73, și **Documente de pe V. Jaleșului**, p. 161.
- ¹² I.D. Suci, **Rev. de la 1848**, Buc., 1968, p. 180.
- ¹³ „**Arhivele Olteniei**”, nr. 15/1924, p. 393; 17/1925, p. 15; 18, 19/1925, p. 137. **Scriitori bănățeni**.
- ¹⁴ „**Analele Banat**”, nr. 4/1930, fasc. 7, I. **Miloia**, p. 113.